

संस्कृतपाठ्यक्रमः (कोड नं. 122)

कक्षा –नवमी (2021 - 22)

“कोरोना” इत्याख्य-विषाणोः कारणात् अस्मिन् वर्षे परीक्षा भागद्वये आयोजयिष्यते।

प्रथमसत्रीयायै परीक्षायै संशोधितः पाठ्यक्रमः

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	1. सन्धिकार्यम् स्वरसन्धिः-दीर्घः, गुण, अयादि व्यञ्जनसन्धिः – वर्गीयप्रथमवर्णस्य तृतीयवर्णे परिवर्तनम्, ‘म्’ स्थाने अनुस्वारः विसर्गसन्धिः – उत्त्वम्2. शब्दरूपाणि ➤ अकारान्त-पुँल्लिङ्गशब्दाः- बालकवत्➤ उकारान्त-पुँल्लिङ्गशब्दाः-साधुवत्➤ आकारान्त-स्त्रीलिङ्गशब्दाः- लतावत्➤ ईकारान्त-स्त्रीलिङ्गशब्दाः- नदीवत्➤ सर्वनामशब्दाः – अस्मद्, युष्मद्3. धातुरूपाणि ➤ पठ्, गम्, वद्, भू, क्रीड्, नी, दृश्, अस्, कृ, पा(पिब) (पञ्चसु लकारेषु)➤ सेव्, लम् (लट्लकारे लृट्लकारे च)4. कारक-उपपद-विभक्तयः ➤ द्वितीया –परितः, निकषा, प्रति, विना➤ तृतीया – सह/ समम्/ सार्धम्, विना, अलम्, हीन➤ चतुर्थी – रुच्, दा (यच्छ्), नमः, कुप्➤ पञ्चमी – विना, बहिः, भी, रक्ष्➤ षष्ठी – उपरि, अधः, पुरतः, पृष्ठतः➤ सप्तमी- स्निह्, निपुणः, विश्वस्5. प्रत्ययाः ➤ क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, क्तवतु6. सङ्ख्या – 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ)7. उपसर्गाः ➤ आ, वि, प्रति, उप, अनु, निर, प्र, अधि, अप, नि, अव

पठितावबोधनम्	8.	वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य पञ्चप्रश्नानां निर्माणम्
	9.	प्रसङ्गानुकूलं समुचितं शब्दार्थचयनम्
	10.	भाषिककार्याय तत्त्वानि (पाठाधारितानि) -
		✓ वाक्ये कर्तृ - क्रिया पदचयनम् ✓ कर्तृ - क्रिया - अन्वितिः ✓ विशेषण - विशेष्यचयनम् ✓ पर्याय - विलोमपद - चयनम्

पुस्तकम् – 'शेमुषी' संस्कृतपुस्तकम् (नवमश्रेण्यै)

प्रथमसत्रीयायै परीक्षायै निर्धारिताः पाठाः –

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
प्रथमः पाठः	भारतीवसन्तगीतिः
द्वितीयः पाठः	स्वर्णकाकः
तृतीयः पाठः	गोदोहनम्
पञ्चमः पाठः	सूक्तिमौक्तिकम्

अवधातव्यम् -

अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य अंशानां चयनं यथासम्भवं 'शेमुषी' पाठ्यपुस्तकात् करणीयम्।

यदि ततः न सम्भवति तर्हि 'अभ्यासवान् भव - प्रथमो भागः' इत्यस्मात् कर्तुं शक्यम्।

प्रथमसत्रान्तर्गतम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्
(10 अङ्काः)

उद्देश्यानि

- ❖ छात्राणां सृजनात्मकक्षमतायाः विकासः।
- ❖ श्रवण-भाषण-पठन-लेखनकौशलानां विकासः।
- ❖ चिन्तनक्षमतायाः आत्मविश्वासस्य च संवर्धनम्।

क्र. सं.	गतिविधयः	उदाहरणानि	अङ्काः	निर्देशाः	मूल्याङ्कनविन्दवः
1.	आवधिक-परीक्षा: (पीरियोडिक- असैस्मैट)	लिखितपरीक्षा	2.5	विद्यालयेन समये समये लिखितपरीक्षाणाम् आयोजनं करणीयं भवति।	परीक्षासु यत्र विद्यार्थिनः श्रेष्ठाः अङ्काः स्युः तयोः द्वयोः परीक्षयोः एव अधिभारः ग्रहीतव्यः। अपि च आवधिकपरीक्षासु अपि प्रश्नेषु आन्तरिकविकल्पाः देयाः। मूल्याङ्कनसमये यदि छात्रः सर्वान् प्रश्नान् उत्तरति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः सन्ति तेषाम् एव मूल्याङ्कनं करणीयम्।
2	बहुविधमूल्याङ्कनम्	❖ कक्षायां पाठितस्य पाठस्य लघुमूल्याङ्कनम् ❖ निर्गतपत्राणि ❖ प्रश्नोत्तरी ❖ मौखिकी परीक्षा ❖ प्रतियोगिताः ❖ प्रश्नमञ्चस्य आयोजनम्	2.5	कक्षायां पाठित-पाठस्य विषयस्य वा बहुविधं मूल्याङ्कनम् अपेक्षितम् अस्ति। अनेन विद्यार्थिनां विविधकौशलानां मूल्याङ्कनं भवेत्।	❖ मौलिकता ❖ विषयसम्बद्धता ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम्
3.	निवेशसूचिका (पोर्टफोलियो)	❖ कक्षाकार्यम् ❖ सामूहिक- मूल्याङ्कनम् ❖ स्वमूल्याङ्कनम् ❖ विद्यार्थिनः विषयगताः उपलब्धयः	2.5	विद्यार्थिभिः कक्षायां कृतानां कार्याणाम् उपलब्धीनां च संरक्षणं संयोजनं च सञ्चिकायां पत्रावल्यां वा करणीयम्। एतेन समग्रं मूल्याङ्कनं प्रमाणिकत्वेन भवितुं शक्नोति।	❖ सुलेखः ❖ तथ्यात्मकता ❖ प्रामाणिकता ❖ समयबद्धता

4.	भाषा-संवर्धनाय गतिविधयः (क) श्रवण-भाषण-कौशलम्	❖ कथा ❖ संवादः/ वार्तालापः ❖ भाषणम् ❖ नाटकम् ❖ वार्ताः ❖ आशुभाषणम् ❖ संस्कृतगीतानि ❖ श्लोकोच्चारणम्	2.5	❖ छात्राः कामपि कथां श्रावयितुं शक्नुवन्ति । ❖ शिक्षकः कमपि विषयं सूचयित्वा परस्परं संवादं कारयितुं शक्नोति । ❖ दूरदर्शने वार्तावली इत्याख्यः संस्कृत-कार्यक्रमः प्रसारितः भवति तं द्रष्टुं छात्राः प्रेरणीयाः । ❖ श्रवण-कौशल-मूल्याङ्कनाय शिक्षकः स्वयम् अपि कथां श्रावयित्वा ततः सम्बद्ध-प्रश्नान् प्रष्टुं शक्नोति ।	❖ उच्चारणम् ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम् आरोहावरोह-गतियति-प्रयोगः
	(ख) लेखनकौशलम्	❖ विविधविषयान् आधृत्य मौलिकलेखनम् यथा- देशः, माता, पिता, गुरुः, विद्या पर्यावरणम्, योगः, समयस्य सदुपयोगः, शिक्षा, अनुशासनम् इत्यादयः । ❖ शैक्षिकभ्रमणस्य संस्कृतेन प्रतिवेदनलेखनम् । ❖ दैनन्दिनीलेखनम् । ❖ सङ्केताधारितं कथालेखनम् । ❖ भित्तिपत्रिकायाः निर्माणम् । ❖ श्रुतलेखः ❖ सूक्तिलेखनम्		❖ छात्राः यथाशक्यं कक्षायामेव लेखनकार्यं कुर्युः । ❖ टिप्पणी- पुस्तिकायाः निर्माणम् । ❖ वैयक्तिकपरीक्षणम् ।	❖ विषय-सम्बद्धता ❖ शुद्धता (विशेषतः पञ्चमवर्णस्यप्रयोगः) ❖ समयबद्धता ❖ सुलेखः ❖ प्रस्तुतीकरणम्
अवधातव्यम् –उपर्युक्त- गतिविधयश्च उदाहरणरूपेण प्रदत्ताः सन्ति । एतदतिरिच्य एतादृशाः अन्यविषयाः अपि भवितुमर्हन्ति ।					

संस्कृतपाठ्यक्रमः (कोड नं. 122)

कक्षा –नवमी (2021- 22)

वार्षिकपरीक्षायै संशोधितः पाठ्यक्रमः

(वर्णनात्मकाः प्रश्नाः)

अपठित – अवबोधनम्	1. एकः गद्यात्मकः खण्डः 80-100 शब्दपरिमितः गद्यांशः, सरलकथा, वर्णनं वा ➤ एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् ➤ शीर्षकलेखनम् ➤ अनुच्छेद – आधारितं भाषिकं कार्यम् भाषिककार्याय तत्त्वानि - ✓ वाक्ये कर्तु – क्रिया पदचयनम् ✓ विशेषण – विशेष्य चयनम् ✓ पर्याय – विलोमपद – चयनम्
रचनात्मकं कार्यम्	2. सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अथवा अनौपचारिकं पत्रलेखनम् (मञ्जूषायाः सहायतया पूर्णं पत्रं लेखनीयम्) 3. चित्राधारितं वर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम् 4. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादः
पठित – अवबोधनम्	5. गद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि । 6. पद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि । 7. नाट्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि । 8. एकस्य श्लोकस्य अन्वयः/ एकस्य श्लोकस्य संस्कृतेन भावार्थः (मञ्जूषायाः सहायतया) 9. घटनाक्रमानुसारं कथालेखनम्

पुस्तकम् – 'शेमुषी' संस्कृतपुस्तकम् (नवमश्रेण्यै)

वार्षिक-परीक्षायै निर्धारिताः पाठाः –

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
षष्ठः पाठः	भ्रान्तो बालः
नवमः पाठः	सिकतासेतुः
दशमः पाठः	जटायोः शौर्यम्
एकादशः पाठः	पर्यावरणम्

निर्धारित – पाठ्यपुस्तकानि –

1. 'शेमुषी'- प्रथमो भागः, पाठ्यपुस्तकम्, संशोधितसंस्करणम् (प्रकाशनम् – रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)
2. 'अभ्यासवान् भव' - प्रथमो भागः – व्याकरणपुस्तकम् (प्रकाशनम् – रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)
3. 'व्याकरणवीथिः'- व्याकरणपुस्तकम् (प्रकाशनम् – रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)

वार्षिकपरीक्षान्तर्गतम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्
(10 अङ्काः)

उद्देश्यानि

- ❖ छात्राणां सृजनात्मकक्षमतायाः विकासः।
- ❖ श्रवण-भाषण-पठन-लेखनकौशलानां विकासः।
- ❖ चिन्तनक्षमतायाः आत्मविश्वासस्य च संवर्धनम्।

क्र. सं.	गतिविधयः	उदाहरणानि	अङ्काः	निर्देशाः	मूल्याङ्कनविन्दवः
1.	आवधिक-परीक्षा: (पीरियोडिक- असैस्मैट)	लिखितपरीक्षा	2.5	विद्यालयेन समये समये लिखितपरीक्षणाम् आयोजनं करणीयं भवति।	परीक्षासु यत्र विद्यार्थिनः श्रेष्ठाः अङ्काः स्युः तयोः द्वयोः परीक्षयोः एव अधिभारः ग्रहीतव्यः। अपि च आवधिकपरीक्षासु अपि प्रश्नेषु आन्तरिकविकल्पाः देयाः। मूल्याङ्कनसमये यदि छात्रः सर्वान् प्रश्नान् उत्तरति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः सन्ति तेषाम् एव मूल्याङ्कनं करणीयम्।
2	बहुविधमूल्याङ्कनम्	❖ कक्षायां पाठितस्य पाठस्य लघुमूल्याङ्कनम् ❖ निर्गतपत्राणि ❖ प्रश्नोत्तरी ❖ मौखिकी परीक्षा ❖ प्रतियोगिताः ❖ प्रश्नमञ्चस्य आयोजनम्	2.5	कक्षायां पाठित-पाठस्य विषयस्य वा बहुविधं मूल्याङ्कनम् अपेक्षितम् अस्ति। अनेन विद्यार्थिनां विविधकौशलानां मूल्याङ्कनं भवेत्।	❖ मौलिकता ❖ विषयसम्बद्धता ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम्
3.	निवेशसूचिका (पोर्टफोलियो)	❖ कक्षाकार्यम् ❖ सामूहिक- मूल्याङ्कनम् ❖ स्वमूल्याङ्कनम् ❖ विद्यार्थिनः विषयगताः उपलब्धयः	2.5	विद्यार्थिभिः कक्षायां कृतानां कार्याणाम् उपलब्धीनां च संरक्षणं संयोजनं च सञ्चिकायां पत्रावल्यां वा करणीयम्। एतेन समग्रं मूल्याङ्कनं प्रमाणिकत्वेन भवितुं शक्नोति।	❖ सुलेखः ❖ तथ्यात्मकता ❖ प्रामाणिकता ❖ समयबद्धता

4.	भाषा-संवर्धनाय गतिविधयः (क) श्रवण-भाषण-कौशलम्	❖ कथा ❖ संवादः/ वार्तालापः ❖ भाषणम् ❖ नाटकम् ❖ वार्ताः ❖ आशुभाषणम् ❖ संस्कृतगीतानि ❖ श्लोकोच्चारणम्	2.5	❖ छात्राः कामपि कथां श्रावयितुं शक्नुवन्ति । ❖ शिक्षकः कमपि विषयं सूचयित्वा परस्परं संवादं कारयितुं शक्नोति । ❖ दूरदर्शने वार्तावली इत्याख्यः संस्कृत-कार्यक्रमः प्रसारितः भवति तं द्रष्टुं छात्राः प्रेरणीयाः । ❖ श्रवण-कौशल-मूल्याङ्कनाय शिक्षकः स्वयम् अपि कथां श्रावयित्वा ततः सम्बद्ध-प्रश्नान् प्रष्टुं शक्नोति ।	❖ उच्चारणम् ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम् आरोहावरोह-गतियति-प्रयोगः
	(ख) लेखनकौशलम्	❖ विविधविषयान् आधृत्य मौलिकलेखनम् यथा- देशः, माता, पिता, गुरुः, विद्या पर्यावरणम्, योगः, समयस्य सदुपयोगः, शिक्षा, अनुशासनम् इत्यादयः । ❖ शैक्षिकभ्रमणस्य संस्कृतेन प्रतिवेदनलेखनम् । ❖ दैनन्दिनीलेखनम् । ❖ सङ्केताधारितं कथालेखनम् । ❖ भित्तिपत्रिकायाः निर्माणम् । ❖ श्रुतलेखः ❖ सूक्तिलेखनम्		❖ छात्राः यथाशक्यं कक्षायामेव लेखनकार्यं कुर्युः । ❖ टिप्पणी- पुस्तिकायाः निर्माणम् । ❖ वैयक्तिकपरीक्षणम् ।	❖ विषय-सम्बद्धता ❖ शुद्धता (विशेषतः पञ्चमवर्णस्यप्रयोगः) ❖ समयबद्धता ❖ सुलेखः ❖ प्रस्तुतीकरणम्
अवधातव्यम् –उपर्युक्त- गतिविधयश्च उदाहरणरूपेण प्रदत्ताः सन्ति । एतदतिरिच्य एतादृशाः अन्यविषयाः अपि भवितुमर्हन्ति ।					

संस्कृतपाठ्यक्रमः (कोड नं. 122)

कक्षा – दशमी (2021 - 22)

“कोरोना” इत्याख्य-विषाणोः कारणात् अस्मिन् वर्षे परीक्षा भागद्वये आयोजयिष्यते।

प्रथमसत्रीयायै परीक्षायै संशोधितः पाठ्यक्रमः

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

अनुप्रयुक्त- व्याकरणम्	1. सन्धिकार्यम् व्यञ्जनसन्धिः - वर्गीयप्रथमवर्णस्य तृतीयवर्णे परिवर्तनम्, प्रथमवर्णस्य पञ्चमवर्णे परिवर्तनम् विसर्गसन्धिः - विसर्गस्य उत्त्वं, विसर्गस्य स्थाने स, श, ष्2. समासः - वाक्येषु समस्तपदानां विग्रहः विग्रहपदानां च समासः ➤ तत्पुरुषः – विभक्तिः ➤ अव्ययीभावः (अनु, उप, सह, निर, प्रति, यथा) ➤ द्वन्द्वः (केवलम् इतरेतर-द्वन्द्वसमासः)3. प्रत्ययाः ➤ तद्धिताः – मतुप्, त्व, ➤ स्त्रीप्रत्ययः – टाप्4. वाच्यपरिवर्तनम् - केवलं लटलकारे (कर्तृ-कर्म-क्रिया)5. समयः - अङ्कानां स्थाने शब्देषु समयलेखनम् (सामान्य – सपाद – सार्ध – पादोन)6. अव्ययपदानि उच्चैः, च, श्वः, ह्यः, अद्य, अत्र-तत्र, यत्र-कुत्र, इदानीम्, (अधुना, सम्प्रति, साम्प्रतम्) यदा, तदा, कदा, सहसा, वृथा, शनैः, अपि, कुतः, इतस्ततः, यदि-तर्हि, यावत्-तावत् ।7. अशुद्धि-संशोधनम् (वचन – लिङ्ग – पुरुष – लकार – दृष्ट्या संशोधनम्)
पठितावबोधनम्	8. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य पञ्चप्रश्नानां निर्माणम्9. प्रसङ्गानुकूलं समुचितं शब्दार्थचयनम्10. भाषिककार्याय तत्त्वानि (पाठाधारितानि) - ✓ वाक्ये कर्तृ – क्रिया पदचयनम् ✓ विशेषण – विशेष्य चयनम्, सर्वनाम ✓ पर्याय – विलोमपद – चयनम्

पुस्तकम् – 'शेमुषी -संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् द्वितीयः भागः (दशमश्रेण्यै)

प्रथमसत्रीयायै परीक्षायै निर्धारिताः पाठाः –

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
प्रथमः पाठः	शुचिपर्यावरणम्
द्वितीयः पाठः	बुद्धिर्बलवती सदा
चतुर्थः पाठः	शिशुलालनम्
पञ्चमः पाठः	जननी तुल्यवत्सला

अवधातव्यम् -

अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य अंशानां चयनं यथासम्भवं 'शेमुषी' पाठ्यपुस्तकात् करणीयम्।

यदि ततः न सम्भवति तर्हि 'अभ्यासवान् भव – द्वितीयो भागः' इत्यस्मात् कर्तुं शक्यम्।

प्रथमसत्रान्तर्गतम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्

(10 अङ्काः)

उद्देश्यानि

- ❖ छात्राणां सृजनात्मकक्षमतायाः विकासः।
- ❖ श्रवण-भाषण-पठन-लेखनकौशलानां विकासः।
- ❖ चिन्तनक्षमतायाः आत्मविश्वासस्य च संवर्धनम्।

क्र. सं.	गतिविधयः	उदाहरणानि	अङ्काः	निर्देशाः	मूल्याङ्कनविन्दवः
1.	आवधिक-परीक्षा: (पीरियोडिक- असैस्मैट)	लिखितपरीक्षा	2.5	विद्यालयेन समये समये लिखितपरीक्षणाम् आयोजनं करणीयं भवति।	परीक्षासु यत्र विद्यार्थिनः श्रेष्ठाः अङ्काः स्युः तयोः द्वयोः परीक्षयोः एव अधिभारः ग्रहीतव्यः। अपि च आवधिकपरीक्षासु अपि प्रश्नेषु आन्तरिकविकल्पाः देयाः। मूल्याङ्कनसमये यदि छात्रः सर्वान् प्रश्नान् उत्तरति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः सन्ति तेषाम् एव मूल्याङ्कनं करणीयम्।

2	बहुविधमूल्याङ्कनम्	❖ कक्षायां पाठितस्य पाठस्य लघुमूल्याङ्कनम् ❖ निर्गतपत्राणि ❖ प्रश्नोत्तरी ❖ मौखिकी परीक्षा ❖ प्रतियोगिताः ❖ प्रश्नमञ्चस्य आयोजनम्	2.5	कक्षायां पाठित-पाठस्य विषयस्य वा बहुविधं मूल्याङ्कनम् अपेक्षितम् अस्ति। अनेन विद्यार्थिनां विविधकौशलानां मूल्याङ्कनं भवेत्।	❖ मौलिकता ❖ विषयसम्बद्धता ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम्
3.	निवेशसूचिका (पोर्टफोलियो)	❖ कक्षाकार्यम् ❖ सामूहिक-मूल्याङ्कनम् ❖ स्वमूल्याङ्कनम् ❖ विद्यार्थिनः विषयगताः उपलब्धयः	2.5	विद्यार्थिभिः कक्षायां कृतानां कार्याणाम् उपलब्धीनां च संरक्षणं संयोजनं च सञ्चिकायां पत्रावल्यां वा करणीयम्। एतेन समग्रं मूल्याङ्कनं प्रमाणिकत्वेन भवितुं शक्नोति।	❖ सुलेखः ❖ तथ्यात्मकता ❖ प्रामाणिकता ❖ समयबद्धता
4.	भाषा-संवर्धनाय गतिविधयः (क) श्रवण-भाषण-कौशलम्	❖ कथा ❖ संवादः/ वार्तालापः ❖ भाषणम् ❖ नाटकम् ❖ वार्ताः ❖ आशुभाषणम् ❖ संस्कृतगीतानि ❖ श्लोकोच्चारणम्	2.5	❖ छात्राः कामपि कथां श्रावयितुं शक्नुवन्ति। ❖ शिक्षकः कमपि विषयं सूचयित्वा परस्परं संवादं कारयितुं शक्नोति। ❖ दूरदर्शने वार्तावली इत्यारव्यः संस्कृत-कार्यक्रमः प्रसारितः भवति तं द्रष्टुं छात्राः प्रेरणीयाः। ❖ श्रवण-कौशल-मूल्याङ्कनाय शिक्षकः स्वयम् अपि कथां श्रावयित्वा ततः सम्बद्ध-प्रश्नान् प्रष्टुं शक्नोति।	❖ उच्चारणम् ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम् आरोहावरोह-गतियति-प्रयोगः
	(ख) लेखनकौशलम्	❖ विविधविषयान् आधृत्य मौलिकलेखनम् यथा- देशः, माता, पिता, गुरुः, विद्या पर्यावरणम्, योगः, समयस्य सदुपयोगः, शिक्षा, अनुशासनम्		❖ छात्राः यथाशक्यं कक्षायामेव लेखनकार्यं कुर्युः। ❖ टिप्पणी- पुस्तिकायाः निर्माणम्। ❖ वैयक्तिकपरीक्षणम्।	❖ विषय-सम्बद्धता ❖ शुद्धता (विशेषतः पञ्चमवर्णस्यप्रयोगः) ❖ समयबद्धता ❖ सुलेखः ❖ प्रस्तुतीकरणम्

	इत्यादयः। ❖ शैक्षिकभ्रमणस्य संस्कृतेन प्रतिवेदनलेखनम्। ❖ दैनन्दिनीलेखनम्। ❖ सङ्केताधारितं कथालेखनम्। ❖ भित्तिपत्रिकायाः निर्माणम्। ❖ श्रुतलेखः ❖ सूक्तिलेखनम्			
अवधातव्यम् –उपर्युक्त- गतिविधयश्च उदाहरणरूपेण प्रदत्ताः सन्ति। एतदतिरिच्य एतादृशाः अन्यविषयाः अपि भवितुमर्हन्ति।				

संस्कृतपाठ्यक्रमः (कोड नं. 122)
कक्षा –दशमी (2021- 22)
वार्षिकपरीक्षायै संशोधितः पाठ्यक्रमः
(वर्णनात्मकाः प्रश्नाः)

अपठित – अवबोधनम्	1. एकः गद्यात्मकः खण्डः 80-100 शब्दपरिमितः गद्यांशः, सरलकथा, वर्णनं वा ➤ एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् ➤ शीर्षकलेखनम् ➤ अनुच्छेद – आधारितं भाषिकं कार्यम् भाषिककार्याय तत्त्वानि - ✓ वाक्ये कर्तु – क्रिया पदचयनम् ✓ कर्तु - क्रिया – अन्वितिः ✓ विशेषण – विशेष्य चयनम् ✓ पर्याय – विलोमपद – चयनम्

रचनात्मकं कार्यम्	2. सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अथवा अनौपचारिकं पत्रलेखनम् (मञ्जूषायाः सहायतया पूर्णं पत्रं लेखनीयम्) 3. चित्राधारितं वर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम् 4. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादः
पठित – अवबोधनम्	5. गद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि । 6. पद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि । 7. नाट्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि । 8. एकस्य श्लोकस्य अन्वयः/ एकस्य श्लोकस्य संस्कृतेन भावार्थः (मञ्जूषायाः सहायतया) 9. घटनाक्रमानुसारं कथालेखनम्

पुस्तकम् – 'शेमुषी -संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् द्वितीयः भागः (दशमश्रेण्यै)

वार्षिक-परीक्षायै निर्धारिताः पाठाः –

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
षष्ठः पाठः	सुभाषितानि
सप्तमः पाठः	सौहार्दं प्रकृतेः शोभा
अष्टमः पाठः	विचित्रः साक्षी
नवमः पाठः	सूक्तयः

पाठ्यपुस्तकानि-

1. 'शेमुषी' पाठ्यपुस्तकम् भाग-2 , संशोधितसंस्करणम् प्रकाशनम् : रा.शै.प्र.अनु.परि. द्वारा
2. 'अभ्यासवान् भव' भाग-2 प्रकाशनम् : रा.शै.प्र.अनु.परि. द्वारा
3. व्याकरणवीथिः (अतिरिक्तपठनार्थम्) प्रकाशनम् : रा.शै.प्र.अनु.परि

वार्षिकपरीक्षान्तर्गतम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्
(10 अङ्काः)

उद्देश्यानि

- ❖ छात्राणां सृजनात्मकक्षमतायाः विकासः।
- ❖ श्रवण-भाषण-पठन-लेखनकौशलानां विकासः।
- ❖ चिन्तनक्षमतायाः आत्मविश्वासस्य च संवर्धनम्।

क्र. सं.	गतिविधयः	उदाहरणानि	अङ्काः	निर्देशाः	मूल्याङ्कनविन्दवः
1.	आवधिक-परीक्षा: (पीरियोडिक- असैस्मैट)	लिखितपरीक्षा	2.5	विद्यालयेन समये समये लिखितपरीक्षणाम् आयोजनं करणीयं भवति।	परीक्षासु यत्र विद्यार्थिनः श्रेष्ठाः अङ्काः स्युः तयोः द्वयोः परीक्षयोः एव अधिभारः ग्रहीतव्यः। अपि च आवधिकपरीक्षासु अपि प्रश्नेषु आन्तरिकविकल्पाः देयाः। मूल्याङ्कनसमये यदि छात्रः सर्वान् प्रश्नान् उत्तरति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः सन्ति तेषाम् एव मूल्याङ्कनं करणीयम्।
2	बहुविधमूल्याङ्कनम्	❖ कक्षायां पाठितस्य पाठस्य लघुमूल्याङ्कनम् ❖ निर्गतपत्राणि ❖ प्रश्नोत्तरी ❖ मौखिकी परीक्षा ❖ प्रतियोगिताः ❖ प्रश्नमञ्चस्य आयोजनम्	2.5	कक्षायां पाठित-पाठस्य विषयस्य वा बहुविधं मूल्याङ्कनम् अपेक्षितम् अस्ति। अनेन विद्यार्थिनां विविधकौशलानां मूल्याङ्कनं भवेत्।	❖ मौलिकता ❖ विषयसम्बद्धता ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम्
3.	निवेशसूचिका (पोर्टफोलियो)	❖ कक्षाकार्यम् ❖ सामूहिक- मूल्याङ्कनम् ❖ स्वमूल्याङ्कनम् ❖ विद्यार्थिनः विषयगताः उपलब्धयः	2.5	विद्यार्थिभिः कक्षायां कृतानां कार्याणाम् उपलब्धीनां च संरक्षणं संयोजनं च सञ्चिकायां पत्रावल्यां वा करणीयम्। एतेन समग्रं मूल्याङ्कनं प्रमाणिकत्वेन भवितुं शक्नोति।	❖ सुलेखः ❖ तथ्यात्मकता ❖ प्रामाणिकता ❖ समयबद्धता

4.	भाषा-संवर्धनाय गतिविधयः (क) श्रवण-भाषण- कौशलम्	❖ कथा ❖ संवादः/ वार्तालापः ❖ भाषणम् ❖ नाटकम् ❖ वार्ताः ❖ आशुभाषणम् ❖ संस्कृतगीतानि ❖ श्लोकोच्चारणम्	2.5	❖ छात्राः कामपि कथां श्रावयितुं शक्नुवन्ति । ❖ शिक्षकः कमपि विषयं सूचयित्वा परस्परं संवादं कारयितुं शक्नोति । ❖ दूरदर्शने वार्तावली इत्याख्यः संस्कृत-कार्यक्रमः प्रसारितः भवति तं द्रष्टुं छात्राः प्रेरणीयाः । ❖ श्रवण-कौशल-मूल्याङ्कनाय शिक्षकः स्वयम् अपि कथां श्रावयित्वा ततः सम्बद्ध-प्रश्नान् प्रष्टुं शक्नोति ।	❖ उच्चारणम् ❖ शुद्धता ❖ समयबद्धता ❖ प्रस्तुतीकरणम् आरोहावरोह-गतियति-प्रयोगः
	(ख) लेखनकौशलम्	❖ विविधविषयान् आधृत्य मौलिकलेखनम् यथा- देशः, माता, पिता, गुरुः, विद्या पर्यावरणम्, योगः, समयस्य सदुपयोगः, शिक्षा, अनुशासनम् इत्यादयः । ❖ शैक्षिकभ्रमणस्य संस्कृतेन प्रतिवेदनलेखनम् । ❖ दैनन्दिनीलेखनम् । ❖ सङ्केताधारितं कथालेखनम् । ❖ भित्तिपत्रिकायाः निर्माणम् । ❖ श्रुतलेखः ❖ सूक्तिलेखनम्		❖ छात्राः यथाशक्यं कक्षायामेव लेखनकार्यं कुर्युः । ❖ टिप्पणी- पुस्तिकायाः निर्माणम् । ❖ वैयक्तिकपरीक्षणम् ।	❖ विषय-सम्बद्धता ❖ शुद्धता (विशेषतः पञ्चमवर्णस्यप्रयोगः) ❖ समयबद्धता ❖ सुलेखः ❖ प्रस्तुतीकरणम्
अवधातव्यम् –उपर्युक्त- गतिविधयश्च उदाहरणरूपेण प्रदत्ताः सन्ति । एतदतिरिच्य एतादृशाः अन्यविषयाः अपि भवितुमर्हन्ति ।					
